TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2019 m. spalio 9 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose – Reglamentas (EB) Nr. 593/2008 – Sutartinėms prievolėms taikytina teisė – 14 straipsnis – Reikalavimų perleidimas – Pasekmės tretiesiems asmenims“

Byloje C-548/18

Dėl 2018 m. rugpjūčio 8 d. *Saarländisches Oberlandesgericht* (Saro federalinės žemės aukštesnysis apygardos teismas, Vokietija) nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2018 m. rugpjūčio 23 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

BGL BNP Paribas SA

prieš

TeamBank AG Nürnberg

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija)

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J.-C. Bonichot, Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotoja R. Silva de Lapuerta, teisėjai C. Toader (pranešėja), L. Bay Larsen ir M. Safjan,

generalinis advokatas H. Saugmandsgaard Øe,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *TeamBank AG Nürnberg*, atstovaujamo advokatės C. Hecken,

– Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos M. Hellmann, U. Bartl ir T. Henze,

– Čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek, J. Vláčil ir A. Kasalická,

– Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos M. K. Bulterman ir J. M. Hoogveld,

– Europos Komisijos, atstovaujamos M. Heller ir M. Wilderspin,

* Proceso kalba: vokiečių.

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma I“) (OL L 177, 2008, p. 6, toliau – Reglamentas „Roma I“) 14 straipsnio išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *BGL BNP Paribas SA* (toliau – BNP), banko, kurio buveinė Liuksemburge, ir *TeamBank AG Nürnberg* (toliau – *TeamBank*), banko, kurio buveinė Vokietijoje, ginčą dėl leidimo išmokėti lėšas, kurias šių dviejų bankų skolininkės patikėtinė deponavo Vokietijos teisme.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Romos konvencija

3 Konvencijos dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės, pateiktos pasirašyti 1980 m. birželio 19 d. Romoje (OL L 266, 1980, p. 1; toliau – Romos konvencija), 12 straipsnyje „Savanoriškas reikalavimo perleidimas“ buvo nustatyta:

„1. Abipusėms perleidėjo ir perėmėjo prievolėms pagal savanorišką reikalavimo teisės kito asmens (skolininkas) atžvilgiu perleidimą taikoma teisė, kuri pagal šią Konvenciją taikoma perleidėjo ir perėmėjo sutarčiai.

2. Teisė, taikoma perleidžiamai reikalavimo teisei, nustato jos perleistinumą, perėmėjo ir skolininko santykius, sąlygas, pagal kurias galima remtis reikalavimo perleidimu skolininko atžvilgiu, ir bet kurį klausimą, ar skolininko prievolės buvo įvykdytos.“

Reglamentas „Roma I“

4 Reglamentu „Roma I“ pakeista Romos konvencija. Šio reglamento 38 konstatuojamojoje dalyje numatyta:

„Savanoriško reikalavimų perleidimo kontekste terminas „santykiai“ turėtų aiškiai reikšti, kad tose teisės sistemose, kuriose nuosavybės aspektai nagrinėjami atskirai nuo prievolinių aspektų, 14 straipsnio 1 dalis taip pat taikoma ir perleidimo aspektams, susijusiems su perleidėjo ir perėmėjo nuosavybe. Tačiau terminas „santykiai“ neturėtų būti suprantamas kaip susijęs su bet kokiais galimais perleidėjo ir perėmėjo santykiais. Visų pirma šis terminas neturėtų apimti preliminarių klausimų, susijusių su savanorišku perleidimu ar sutartine subrogacija. Šis terminas turėtų griežtai apsiriboti aspektais, tiesiogiai susijusiais su atitinkamu savanorišku perleidimu arba sutartine subrogacija.“

5 Minėto reglamento 14 straipsnyje „Savanoriškas reikalavimo perleidimas ir sutartinė subrogacija“ nurodyta:

„1. Pagal reikalavimo kito asmens (skolininko) atžvilgiu savanorišką perleidimą ar sutartinę subrogaciją susidariusiems perleidėjo ir perėmėjo santykiams taikoma teisė, kuri pagal šį reglamentą taikoma perleidėjo ir perėmėjo sudarytai sutarčiai.

2. Perleistam ar subrogacija perimtam reikalavimui taikytina teisė nustato jo perleidžiamumą, santykius tarp perėmėjo ir skolininko, sąlygas, kuriomis perleidimu ar subrogacija gali būti remiamasi prieš skolininką, taip pat, ar skolininko prievolės įvykdytos.

3. Šiame straipsnyje naudojama perleidimo sąvoka apima tiesioginį reikalavimų perdavimą, reikalavimų perdavimą pasinaudojant užstatu, įkeitimu ar kitu prievolės įvykdymo užtikrinimo būdu.“

6 To paties reglamento 27 straipsnio 2 dalyje numatyta:

„Iki 2010 m. birželio 17 d. Komisija pateikia Europos Parlamentui, Tarybai bei Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ataskaitą apie reikalavimo trečiojo asmens atžvilgiu perleidimo ar subrogacijos veiksmingumą ir perleisto ar subrogacija perduoto reikalavimo viršenybę prieš kitų asmenų teises. Prireikus kartu su ataskaita pateikiamas pasiūlymas dėl šio reglamento pakeitimo ir būsimų nuostatų poveikio vertinimas.“

Reglamentas (ES) Nr. 1215/2012

7 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 351, 2012, p. 1) 26 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „[b]e jurisdikcijos, kylančios iš kitų šio reglamento nuostatų, jurisdikciją turi valstybės narės teismas, į kurį atvyksta atsakovas“.

Vokietijos teisė

BGB

8 *Bürgerliches Gesetzbuch* (Civilinis kodeksas, toliau – BGB) 398 straipsnyje nustatyta:

„Kreditorius gali perleisti reikalavimą pagal sutartį su kitu asmeniu (perleidimas). Sudarydamas sutartį naujasis kreditorius pakeičia buvusįjį kreditorių.“

9 BGB 812 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad „asmuo, kuris be teisinio pagrindo dėl kito asmens veiksmų ar kitu būdu to kito asmens sąskaita ką nors gauna, privalo tai grąžinti“.

EGBGB

10 2009 m. gruodžio 17 d. *Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch* (Civilinio kodekso įvadinis įstatymas, toliau – EGBGB) 33 straipsnio redakcijoje, taikytinoje iki įsigaliojant 2009 m. birželio 25 d. *Gesetz zur Anpassung der Vorschriften des Internationalen Privatrechts an die Verordnung* (EG) Nr. 593/2008 (Įstatymas, kuriuo tarptautinės privatinės teisės nuostatos pritaikytos prie [Reglamento „Roma I“]) (*BGBl.* 2009 I, p. 1574) 1 straipsniui, buvo nustatyta:

„1. Reikalavimo perleidimo atveju buvusiojo ir naujojo kreditoriaus prievolės nustatomos pagal teisės aktą, kuris taikomas jų sutarčiai.

2. Pagal perleistą reikalavimą reglamentuojantį teisės aktą nustatomas tokio reikalavimo perleidžiamumas, santykis tarp naujojo kreditoriaus ir skolininko, sąlygos, kurioms esant perleidimas gali būti panaudotas prieš skolininką, taip pat tai, ar šio skolininko prievolės buvo įvykdytos.“

11 EGBGB 33 straipsnis buvo panaikintas įstatymu, kuriuo tarptautinės privatinės teisės nuostatos pritaikytos prie Reglamento „Roma I“.

Liuksemburgo teisė

12 Pagal pagrindinėje byloje taikomos *Code Civil* (Civilinis kodeksas) redakcijos 1690 straipsnio 1 dalį „reikalavimo perleidimas turi pasekmių trečiosioms šalims tik informavus apie tai skolininką“.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

13 *TeamBank* ir Vokietijoje gyvenanti Liuksemburgo pilietė, kuri yra pareigūnė Liuksemburge (toliau – skolininkė), 2011 m. kovo 29 d. sudarė paskolos sutartį; jai taikoma Vokietijos teisė ir ji užtikrinta skolininkės reikalavimų, turimų darbdavio Liuksemburge atžvilgiu, susijusių su dabartiniu ir būsimu darbo užmokesčiais, ir, be kita ko, teise į pensijos išmoką, dalies, iš kurios gali būti vykdomas išieškojimas, perleidimu. Minėtas darbdavys nebuvo informuotas apie šį perleidimą.

14 2011 m. birželio 15 d. skolininkė sudarė kitą paskolos sutartį su BNP. Šioje antroje sutartyje buvo numatyta perleisti tuos pačius skolininkės reikalavimus, susijusius su jos darbdaviu Liuksemburge. 2012 m. rugsėjo 20 d. registruotu laišku BNP informavo minėtą darbdavį apie šį perleidimą pagal paskolos sutartims taikytiną Liuksemburgo teisę.

15 2014 m. vasario 5 d. *Amtsgericht Saarbrücken* (Sarbriukeno apylinkės teismas, Vokietija) sprendimu skolininkei buvo iškelta bankroto byla. Šiomis aplinkybėmis paskirta patikėtinė iš skolininkės darbdavio Liuksemburge išreikalavo 13 901,64 EUR dydžio darbo užmokesčio dalį ir deponavo šią sumą *Amtsgericht Merzig* (Mercigo apylinkės teismas, Vokietija). Šį užstatą patikėtinė grindė tuo, kad neaišku, kas yra minėtos sumos kreditorius, nes abi šalys pagrindinėje byloje nurodė turinčios pirmumo teisę – *TeamBank* dėl 71 091,54 EUR sumos reikalavimo, o BNP – dėl 31 942,95 EUR sumos reikalavimo.

16 *TeamBank* ir BNP pareiškė atitinkamai ieškinį ir priešieškinį *Landgericht Saarbrücken* (Sarbriukeno apygardos teismas, Vokietija), prašydamos leisti išmokėti visą deponuotą 13 901,64 EUR sumą. Šis teismas patenkino *TeamBank* ieškinį ir atmetė BNP priešieškinį.

17 Dėl *Landgericht Saarbrücken* (Sarbriukeno apygardos teismas) sprendimo BNP pateikė apeliacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui ir nurodė, kad nors reikalavimo perleidimas *TeamBank* buvo atliktas prieš perleidžiant reikalavimą BNP, apie šį pirmąjį perleidimą nebuvo pranešta darbdaviui Liuksemburge. Tačiau pagal minėtam perleidimui taikytiną Liuksemburgo teisę šis pranešimas yra reikalavimų perleidimo galiojimo sąlyga, todėl pirmasis perleidimas neturi teisinių pasekmių. Tik apie antrąjį reikalavimų perleidimą BNP buvo pranešta tinkamai, todėl tik BNP gali prašyti leisti išmokėti visą deponuotą 13 901,64 EUR sumą.

18 Pripažinęs, kad turi tarptautinę jurisdikciją pagal Reglamento Nr. 1215/2012 26 straipsnį, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad šalys pagrindinėje byloje savo reikalavimus grindžia BGB 812 straipsnio 1 dalies nuostatomis, kurios susijusios su nepagrįstu praturtėjimu.

19 Šiam teismui visų pirma kyla klausimas, ar, siekiant nustatyti reikalavimo turėtoją, Reglamentas „Roma I“ gali būti aiškinamas taip, kad pagal jį nustatoma pasekmėms tretiesiems asmenims taikytina teisė tuo atveju, kai reikalavimas perleidžiamas daugiau negu vieną kartą.

20 Šiuo aspektu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad dėl šio klausimo Vokietijos teisės doktrinoje nuomonės nesutampa. Kai kurių autorių nuomone, šio reglamento 14 straipsnio 1 ir 2 dalyse įtvirtinta taisyklė yra išsami ir taikoma taip pat reikalavimo perleidimo pasekmėms tretiesiems asmenims. Kitų nuomone, teisės akte sąmoningai palikta spraga.

21 Be to, šis teismas pažymi, kad Vokietijos kolizinių normų taikymas tapo sudėtingas, panaikinus EGBGB 33 straipsnį įstatymu, kuriuo tarptautinės privatinės teisės nuostatos pritaikytos prie [Reglamento „Roma I“].

22 Šiomis aplinkybėmis *Saarländisches Oberlandesgericht* (Saro federalinės žemės aukštesnysis apygardos teismas, Vokietija) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Reglamento „Roma I“] 14 straipsnis taikytinas pasekmėms tretiesiems asmenims, kai reikalavimas perleidžiamas daugiau negu vieną kartą?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai: kokia teisė tokiu atveju taikoma pasekmėms tretiesiems asmenims?

3. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai: ar ši nuostata taikoma *mutatis mutandis*?

4. Jeigu į trečiąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai: kokia teisė tokiu atveju taikoma pasekmėms tretiesiems asmenims?“

Dėl prejudicinių klausimų

23 Keturiais klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento „Roma I“ 14 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad jame nustatyta tiesiogiai arba pagal analogiją taikytina teisė, susijusi su reikalavimo perleidimo pasekmėmis tretiesiems asmenims, kai tas pats kreditorius reikalavimą perleidžia daugiau negu vieną kartą keliems iš eilės einantiems perėmėjams.

24 Pirmiausia reikia konstatuoti, kad Reglamento „Roma I“ 14 straipsnis pakeitė Romos konvencijos 12 straipsnį, kuriame nebuvo nurodytos reikalavimų perleidimo pasekmes tretiesiems asmenims (šiuo klausimu žr. Milano universiteto profesoriaus Mario Giuliano ir Paryžiaus universiteto profesoriaus Paul Lagarde ataskaitą dėl Konvencijos dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės, OL C 282, 1980, p. 1).

25 Be to, kiek tai susiję su Sąjungos teisės nuostatos išaiškinimu, primintina, kad pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją reikia atsižvelgti ne tik į jos tekstą, bet ir į kontekstą ir teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus. Sąjungos teisės nuostatos genezė taip pat gali suteikti svarbios informacijos ją aiškinant (2018 m. gruodžio 10 d. Sprendimo *Wightman ir kt.*, C-621/18, EU:C:2018:999, 47 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

26 Pirmiausia reikia išnagrinėti, ar, remiantis Reglamento „Roma I“ 14 straipsnio tekstu, šiame straipsnyje yra aiškiai nurodyta teisė, taikytina reikalavimo perleidimo pasekmėms tretiesiems asmenims, kai reikalavimas perleidžiamas daugiau negu vieną kartą.

27 Kaip matyti iš paties šio straipsnio pavadinimo („Savanoriškas reikalavimo perleidimas“), šio reglamento 14 straipsnyje yra įtvirtintos kolizinės normos, reglamentuojančios įvairius tarpvalstybinių reikalavimų perleidimo aspektus.

28 Viena vertus, pagal minėto reglamento 14 straipsnio 1 dalį perleidėjo ir perėmėjo santykiams, susijusiems su reikalavimų skolininkui perleidimu, taikoma teisė, kuri pagal šį reglamentą taikoma jų sudarytai sutarčiai.

29 Kita vertus, Reglamento „Roma I“ 14 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad perleistam reikalavimui taikytinoje teisėje nustatomas jo perleidžiamumas, perėmėjo ir skolininko santykiai, sąlygos, kuriomis perleidimu gali būti remiamasi prieš skolininką, taip pat tai, ar skolininko prievolės įvykdytos.

30 Galiausiai pagal Reglamento „Roma I“ 14 straipsnio 3 dalį šiame straipsnyje vartojama perleidimo sąvoka apima tiesioginį reikalavimų perleidimą, reikalavimų perleidimą pasinaudojant užstatu, įkeitimu ar kitu prievolės įvykdymo užtikrinimo būdu.

31 Tai rodo, kad Reglamento „Roma I“ 14 straipsnio tekste nenumatytos reikalavimo perleidimo pasekmės tretiesiems asmenims.

32 Kalbant apie Reglamento „Roma I“ 14 straipsnio kontekstą, iš šio reglamento 38 konstatuojamosios dalies matyti, kad „preliminarūs klausimai“, susiję su reikalavimo perleidimu (pavyzdžiui, to paties reikalavimo ankstesnis perleidimas atliekant daugiau nei vieną perleidimus), nors ir gali turėti reikalavimo perleidimo „nuosavybės [daiktinės teisės] aspektą“, nepatenka į perleidėjo ir perėmėjo „santykių“ sąvoką, kaip tai suprantama pagal minėto reglamento 14 straipsnio 1 dalį. Minėtoje konstatuojamojoje dalyje patikslinama, kad ši „santykių“ sąvoka turėtų griežtai apsiriboti aspektais, tiesiogiai susijusiais su atitinkamu savanorišku reikalavimo perleidimu.

33 Dėl Reglamento „Roma I“ 14 straipsnio genezės reikia pažymėti, kad nors Komisijos pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma I) (COM (2005) 650 *final*) 13 straipsnio 3 dalyje buvo numatyta, kad reikalavimo perleidimo pasekmės tretiesiems asmenims nustatomos pagal valstybės, kurioje perleidimo ar perdavimo momentu perleidėjas turi nuolatinę gyvenamąją vietą, teisę, vis dėlto šis pasiūlymas nebuvo priimtas per derybas Taryboje.

34 Be to, Reglamento „Roma I“ 27 straipsnio 2 dalyje Komisijai nustatyta pareiga pateikti „ataskaitą apie reikalavimo trečiojo asmens atžvilgiu perleidimo ar subrogacijos veiksmingumą“, ir prireikus – „pasiūlymą dėl šio [Reglamento „Roma I“] pakeitimo ir būsimų nuostatų poveikio vertinimą“.

35 2016 m. rugsėjo 29 d. Komisija pateikė minėtą ataskaitą Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui (COM (2016) 626 *final*); iš jos matyti, kad nėra vienodų kolizinių normų, kuriomis būtų reglamentuojamos reikalavimų perleidimų pasekmės tretiesiems asmenims, ir būtinybė, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas jas nustatytų.

36 2018 m. kovo 12 d. Komisija pateikė Pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl teisės, taikytinos nustatant reikalavimų perleidimo pasekmes tretiesiems asmenims (COM (2018) 96 *final*), iš kurio matyti, kad reikalavimų perleidimo pasekmės tretiesiems asmenims iš principo gali būti nustatomos pagal perleidėjo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę.

37 Galiausiai darytina išvada, kad, atsižvelgiant į šiuo metu galiojančią Sąjungos teisę, tai, kad nėra kolizinių normų, aiškiai numatančių reikalavimų perleidimų pasekmes tretiesiems asmenims, yra Sąjungos teisės aktų leidėjo pasirinkimas.

38 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktus klausimus reikia atsakyti, kad Reglamento „Roma I“ 14 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad jame nėra tiesiogiai ar pagal analogiją nustatyta taikytina teisė, susijusi su reikalavimo perleidimo pasekmėmis tretiesiems asmenims, kai tas pats kreditorius reikalavimą perleidžia daugiau negu vieną kartą keliems iš eilės einantiems perėmėjams.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

39 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma I“) 14 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad jame nėra tiesiogiai ar pagal analogiją nustatyta taikytina teisė, susijusi su reikalavimo perleidimo pasekmėmis tretiesiems asmenims, kai tas pats kreditorius reikalavimą perleidžia daugiau negu vieną kartą keliems iš eilės einantiems perėmėjams.

Parašai.